



Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (BAİBÜEFD)

Bolu Abant İzzet Baysal University
Journal of Faculty of Education

2023, 23(4), 1620–1637. <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2023.-1121282>



Uzaktan Eğitim Sürecinde Sanat Eğitimi: Uygulamalı Derslerin Yürütülmesi Hakkında Öğretim Elemanı Görüşlerinin İncelenmesi

Art Education in Distance Education: Examination of Instructor's Views on the Conduction of Applied Courses

Cihangir EKER¹ , Meral ATICI² 

Geliş Tarihi (Received): 23.06.2022

Kabul Tarihi (Accepted): 05.10.2023

Yayın Tarihi (Published): 15.12.2023

Öz: Bu araştırmanın amacı, 2019 yılının sonundan itibaren bütün dünyayı etkisi altına alan COVID-19 pandemisiyle birlikte, henüz yeni olan bu hastalığın yayılmasının ve yaşanacak olası can kayıplarının önüne geçmek amacıyla üniversitelerin tercih etmeye başladığı uzaktan eğitim sisteminin, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü'nde verilen uygulamalı dersler üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerini saptamaktır. Nitel bir araştırma olan bu çalışmada veriler, üniversitelerin Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümlerinde uygulamalı derslerden sorumlu olan dokuz adet öğretim üyesiyle sanal ortamda yapılan görüşmelerden elde edilmiştir. Dijital ortamda yüz yüze yapılan görüşmeler sırasında yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmaya katılan katılımcılar genel olarak uzaktan eğitim platformlarının uygulamalı dersler bağlamında getirdiği güvensiz ortamdaki ve uygulama çalışmalarını takip etmenin zorluğundan bahsetmiş; ayrıca erişilebilirlik ve zaman konusunda getirdiği esnekliği de dile getirmişlerdir. Katılımcı görüşleri ve konuyla ilgili yapılmış benzer çalışmalar, uzaktan eğitimin uygulamalı dersler bağlamında hem avantajlı hem de dezavantajlı durumlar ortaya çıkardığını göstermektedir. Dezavantajlı durumların çözülmesiyle uygulamalı dersler için uzaktan eğitimin destekleyici nitelikte olabileceği görüldüğü gibi, tek başına uzaktan eğitimin bu dersler bağlamında yetersiz olacağı düşünülmektedir. Araştırmayla birlikte, güzel sanatlar eğitimi bölümlerinde uzaktan eğitim yoluyla verilen uygulamalı dersler için daha uygun bir uzaktan eğitim altyapısı oluşturulmasına mevcut uzaktan eğitim altyapılarının uygulamalı derslerin işlenişine yönelik geliştirilmesi ve ödev/proje sunumlarına yönelik dijital olanaklarının zenginleştirilmesine yönelik çözüm önerileri sunarak katkı sunması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan eğitim, pandemi, güzel sanatlar eğitimi.

&

Abstract: The purpose of this research is to investigate the positive and negative effects of distance education on practical courses in art education departments. Due to the COVID-19 pandemic, which has impacted the entire world, universities have turned to distance education to prevent the spread of the disease and protect lives. The research collected qualitative data from nine lecturers who teach applied art lessons at universities, through online meetings using a semi-structured interview format. The lecturers expressed concerns about the reliability of distance education platforms for applied art lessons, as well as the challenges of monitoring applied courses online. However, they also acknowledged the benefits of distance education, such as flexible scheduling and accessibility. The study findings, along with participant opinions and existing research, suggest that distance education can have both advantages and disadvantages for applied courses. To make distance education more effective, it is necessary to address the challenges facing the system. Moreover, it is important to recognize that distance education alone may not be sufficient for these courses. The research aims to contribute to the development of a more suitable distance education infrastructure for applied courses in fine arts education departments. This can be achieved through the implementation of solutions that enhance existing distance education infrastructures for teaching applied courses and enriching digital opportunities for homework and project presentations.

Keywords: Distance education, pandemic, education of fine arts.

Atıf/Cite as: Atıf/Cite as: Eker, C. ve Atıcı, M. (2023). Uzaktan eğitim sürecinde sanat eğitimi: uygulamalı derslerin yürütülmesi hakkında öğretim elemanı görüşlerinin incelenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(4), 1620-1637. [doi.org/10.17240/aibuefd.2023.-1121282](https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2023.-1121282)

İntihal-Plagiarizm/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijaws>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University, Since 2015 – Bolu

¹ Sorumlu Yazar: Arş. Gör. Cihangir Eker, Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Öğretmenliği, cihangireker01@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5191-8469

² Prof. Dr. Meral Atıcı, Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık, e-mail, ORCID: 0000-0003-0675-4439

1. GİRİŞ

Uzaktan eğitim, geçmişi on yıllar öncesine dayanan ve öğretici ile öğrenen arasında bir mesafe olduğu hâlde sürdürülebilir eğitime işaret eden bir kavramdır. İşman uzaktan eğitimi, "farklı ortamlarda bulunan öğrenci ve öğretim elemanlarının, öğrenme-öğretme etkinliklerini, iletişim teknolojileri ve posta hizmetleri ile gerçekleştirdikleri bir eğitim sistemi modeli" olarak tanımlar (akt. Akyürek, 2020, s. 2). Ancak tanımın kendisi ve özellikle tanımda yer verilen "posta hizmetleri" ibaresinden hareketle daha güncel bir tanımlamanın, kavramı açıklamaya uygun olabileceğini söylemek mümkündür. Bu noktada Telli Yamamoto ve Altun'un yapmış olduğu tanımlama, güncel duruma karşılık verebilmesi açısından önemlidir: "Uzaktan öğrenme yerden ve zamandan bağımsız olarak sunulabilen, bireylere eğitsel materyallerin elektronik ortamda uygun ve esnek olarak yapılandırılabilme, güncellenebilme ve farklı teknolojileri öğrenme sürecine katabilme, 7/24 kullanabilme gibi özellikler içeren çağdaş ve etkin bir öğrenme biçimidir." (2020, s. 30). Tanımdan hareketle; günümüzde özellikle dijital ortamdan yürütülen uzaktan eğitimin zaman ve mekândan bağımsız sürdürülebilir, sürekli olarak güncellenebilir bir yapıda olan, farklı teknolojik yapılardan da faydalanmanın mümkün olduğu bir öğrenme biçimi olduğunu söylemek mümkündür.

2019 yılının sonundan itibaren dünyayı etkisi altına almaya başlayan COVID-19 pandemisi dolayısıyla, uzaktan eğitim kavramı daha önce hiç olmadığı kadar hayatımızda yer etmeye başlayan bir kavram olmuştur. Pandemi dolayısıyla toplumlar sosyalleşme ve çalışma hayatlarına olduğu gibi eğitim hayatlarına da evlerinden devam etmek durumunda kalmışlardır. Bu yeni durum hem eğitimcileri hem de öğrencileri yepyeni bir sürece uyum sağlamak olmak zorunda bırakmıştır. "Koronavirüs (Covid-19) pandemisinin görüldüğü tüm ülkeler için en önemli öncelikli hedeflerden biri eğitimin kesintiye uğramadan devamını sağlamak olmuştur. Bu süreçte, ülkelerin genellikle farklı teknolojik alt yapılarla desteklenen mevcut uzaktan eğitim olanaklarını kullanmaya çalıştıkları görülmektedir." (Can, 2020, s. 13). Uzaktan eğitimin bir zorunluluğa dönüşmesiyle birlikte özellikle dijital ortamlarda uzaktan eğitim platformları kurulmuştur. Bu platformlarda canlı dersler, ders tekrarları, destekleyici videolar, slayt, görsel ve doküman gibi eğitsel materyallerle dersler işlenebilmektedir. Ayrıca derslerin ölçme ve değerlendirme süreçlerini de yine bu uzaktan eğitim platformları üzerinden gerçekleştirmek mümkündür. İlkokul, ortaokul ve liseler ile birlikte lisans ve lisansüstü seviyesindeki öğrenciler de öğrenimlerini uzaktan eğitim vasıtasıyla sürdürmeye başlamıştır.

Uzaktan eğitime geçilmesiyle birlikte dijital ortamın sunduğu birtakım olanakların, eğitim sürecine olumlu olarak yansıdığını söylemek mümkündür. Özdoğan ve Berkant'ın araştırmasında bu olanak ve olumlu özellikler; yüz yüze eğitime göre zaman ve mekândan bağımsız olarak eğitimin yapılabilmesi, derslerin defalarca izlenebilir olması, birtakım kısıtlamalar içerisinde eğitim ihtiyacının karşılanabilir olması, hastalığın bulaşmasına yönelik koruma sağlanması, teknolojinin eğitim içerisindeki önemi üzerindeki farkındalığın artması, teknolojik beceri geliştirme ve ortamsal olarak öğrenme kolaylığı sağlaması şeklinde sıralanmıştır (2020, s. 36). Bu olumlu getirilerinin yanında, uzaktan eğitime zorunlu geçişin kimi olumsuz getirilerinin de olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Gerek sürecin çok hızlı ilerlemesi gerekse eğitim kurumlarının bu yeni duruma hazırlıksız yakalanmış olmasından dolayı, uzaktan eğitim sürecinde eğitimciler ve öğrenciler bir takım olumsuz durumla da karşılaşmıştır. Örneğin Sayan, öğretim elemanlarının çoğunluğunun teknolojik destek ve kullanılan yazılım konusunda sıkıntılarını dile getirdiğini ifade etmiştir (2020, s. 117). Kimi araştırmalarda da öğrencilerin, uzaktan eğitimin getirmiş olduğu donanım ve imkanlara sahip olma zorunluluğu noktasında sıkıntılar yaşadığına işaret edilmiştir. Serçemli ve Kurnaz, yaptıkları araştırmada pek çok öğrencinin köyde ikamet ettiğini, derslerini küçük ekranlara sahip akıllı telefondan takip ettiklerini ve internet kotası sorunu

yaşadıklarını aktarmıştır (2020, s. 51). Zan ve Zan ise yaptıkları araştırmada örneklemelerinde bulunan öğrencilerin yaklaşık yüzde 40'ının internet kotasının yeterli olmadığı sonucuna ulaşmıştır (2020, s. 1387).

Bütün bu olumlu ve olumsuz getiriler, eğitim öğretim sürecinde yer alan teorik dersleri etkilediği gibi, uygulamalı dersleri de önemli ölçüde etkilemiştir. Öğrenciler ve öğreticilerin bire bir çalışarak ilerlettiği uygulamalı pek çok ders, uzaktan eğitimde kameralar karşısında gerçekleştirilmiştir. Atölye ve laboratuvar ortamında işlenen bu derslerin dijital ortamda yürütülmeye çalışılması, özellikle eğitimciler açısından da birtakım durumları beraberinde getirmiştir. Sağlık, mühendislik ve sanat gibi alanlarda yoğun olarak uygulamalı dersler olmasından ötürü, bu alanlarda çalışan eğitimciler bu yeni durumla fazlasıyla karşı karşıya kalmıştır. Gerçekleştirilen bu çalışmanın amacı bu alanlardan birisi olan sanat eğitiminde ders veren öğretim elemanlarının, uzaktan eğitim sürecinde verdikleri uygulamalı derslerde yaşamış oldukları olayları tespit etmek ve bu durumlara getirilebilecek çözüm önerilerine katkıda bulunmak olarak belirlenmiştir.

1.1. Araştırmanın amacı

Araştırmanın amacı, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü'nde uygulamalı derslerden sorumlu olan öğretim üye ve elemanlarının, uzaktan eğitim sürecinde uygulamalı dersler bağlamında karşılaştıkları olumlu ve olumsuz durumların belirlenmesidir.

1.2. Araştırmanın önemi

Araştırma; pandemiden önce atölye ortamında ve yüz yüze verilen uygulamalı derslerin uzaktan eğitimle verilmesi durumunda yaşanmış ve yaşanabilecek problemlerin tespit edilmesi, bu problemlere yönelik önlemler alınabilmesini ve uzaktan eğitim platformlarının getirmiş olduğu avantajların belirlenerek bu avantajların uygulamalı derslerde etkili biçimde kullanılabilmesine yönelik önerilerle katkı sunmayı hedeflemesi açısından önemlidir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın modeli

Bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır. "Olgubilim deseni, farkında olduğumuz ancak derinlemesine sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır" (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu araştırmada öğretim elemanlarının uzaktan eğitim süreciyle ilgili görüşlerinin derinlemesine incelenmesi ve anlaşılmasına odaklanılmıştır.

2.2. Araştırmanın çalışma grubu

Çalışma grubu; Fırat Üniversitesi, İnönü Üniversitesi ve Çukurova Üniversitesi'ne bağlı Resim İş Öğretmenliği programlarında Grafik Anasanat/Seçmeli Sanat, Resim Anasanat/Seçmeli Sanat, Yazı, Perspektif, Temel Tasarım ve Desen gibi uygulamalı derslerden sorumlu olan 9 adet öğretim elemanı/üyesinden oluşmaktadır. Katılımcılar belirlenirken örneklem belirleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. "Ölçüt örneklemede bir araştırmada gözlem birimleri belli niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan oluşturulabilir. Bu durumda örneklem için belirlenen ölçütü karşılayan birimler örnekleme alınır" (Büyüköztürk vd.'den akt. İzci, Göktaş ve Şad, 2014, s. 40). 9 katılımcının tamamı 2019-2020 Bahar Yarıyılı'nın ortasından; yani 2020 yılının Nisan ayından itibaren uzaktan eğitim yoluyla uygulamalı derslerini sürdürmekte olduklarını belirtmişlerdir. Bundan önce ise herhangi bir uzaktan eğitim tecrübelerinin olmadığını söylemişlerdir.

2.3. Veri toplama araçları ve süreci

Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmenin en önemli özelliği; araştırmacıya görüşmenin akışına bağlı olarak değişik yan ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilme kişinin yanıtlarını ayrıntılandırmasını sağlayabilme imkânı sunmasıdır (Türnüklü, 2000, s. 547). Söz konusu görüşme formu hazırlanırken formun uygulanacağı öğretim elemanlarının uzaktan eğitim deneyimlerini açıklayabilmelerine olanak veren

sorulara öncelik verilmiş, ardından öğretim elemanlarının uzaktan eğitim sürecinin olumlu ve olumsuz yönlerini değerlendirebilmelerini sağlayan sorular hazırlanmıştır. Görüşme formu Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ve Okul Öncesi Eğitimi bölümlerinden iki öğretim üyesi tarafından incelenmiş, sorular gözden geçirilerek ve alan uzmanlarının geribildirimleri alınarak görüşme formuna son şekli verilmiştir.

Veri toplamak amacıyla, Fırat Üniversitesi, İnönü Üniversitesi ve Çukurova Üniversitesi'ne bağlı Resim İş Öğretmenliği programlarında çalışan ve çeşitli uygulamalı derslerden sorumlu olan 9 adet öğretim üyesi belirlenmiş ve öğretim üyeleri hem telefon hem de yüz yüze görüşme yoluyla yapılacak olan görüşme hakkında detaylı olarak bilgilendirilmiştir. Katılımcılardan görüşmelerin kaydedilebilmesi için rıza istenmiş, çalışmanın problemi ve amacı açıklanmış, çalışmaya katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu ifade edilerek bu hususta onayları alınmıştır. Böylelikle çalışmanın dış güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Yapılan görüşmeler, 2020 yılının başından itibaren tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 pandemisi nedeniyle "Zoom" ve "Google Meet" adlı uygulamalar üzerinden sesli ve görüntülü video konferans yöntemiyle gerçekleştirilmiş ve kayıt altına alınmıştır. Görüşmeler 15 ila 30 dakika arasında sürelerde gerçekleşmiştir. Görüşmede alınan kayıtlar tek tek izlenilmiş ve her bir görüşme deşifre yöntemiyle metin haline dönüştürülmüştür. Deşifre; görüşmeler, gözlemler, ses kayıtları veya alan notları yoluyla elde edilen verileri metne dönüştürme işlemidir (Bogdan ve Biklen'den akt. Çelik vd., 2020, s. 384). Çalışmada, katılımcıların kimlik gizliliğini sağlamak amacıyla her bir katılımcıya K1, K2, K3 ve K4 gibi kodlar verilmiştir.

2.3.1. Görüşme formu

Araştırmanın verilerinin toplanabilmesi için yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Formun başında araştırmayla ilgili bilgiler verilmiş; ayrıca hem formda hem de yapılan görüşmelerde katılımcıların açık rızası alınmıştır. Formda öğretim elemanlarının eğitim öğretim dönemi boyunca uzaktan eğitim platformundaki derslere yönelik tecrübelerini, ayrıca platformun uygulamalı dersler söz konusu olduğunda olumlu ve olumsuz yanlarına yönelik düşüncelerini almak üzere 9 soru bulunmaktadır.

2.4. Verilerin analizi

Toplanan verilerin analizi, içerik analizi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. "İçerik analizi, toplanan verilerin daha ayrıntılı incelenmesini ve bu verileri açıklayan kavram, kategori ve temalara ulaşılmasını gerektirir. İçerik analizinde, toplanan verilere odaklanılır; veri setinde sıklıkla tekrarlanan veya katılımcının yoğun vurgu yaptığı olay ve olgulardan kodlar çıkarılır" (Baltacı, 2019, s. 377). Katılımcıların vermiş oldukları yanıtların içerik analizi sonucunda kodlar oluşturulmuş, bu kodlardan da kategoriler meydana getirilmiştir. Kod ve kategoriler belirlenirken, deşifre yöntemiyle metne dönüştürülen verilerden elde edilen cümleler bir araştırmacı tarafından önce ayrı bir tabloda sıralanmıştır, sonra bu cümlelerdeki veriler önce kodlara ardından kategorilere dönüştürülmüştür. Her iki araştırmacı oluşturulan bu kategori ve kodları birlikte değerlendirerek iç güvenilirliği sağlamış, uzman görüşü almak üzere son şeklini vermişlerdir. Kod ve kategoriler Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ile Okul Öncesi Eğitimi alanlarında uzman ve nitel araştırmalar yürütme konusunda deneyimleri olan iki öğretim üyesi tarafından gözden geçirilerek kontrol edilmiştir. Kontrollerin ilki her iki araştırmacı ve bir uzmanın da olduğu toplantı esnasında, ikincisi ise bir araştırmacı ve diğer uzmanın bir arada olduğu başka bir toplantıda gerçekleştirilmiştir. Her iki uzmanın verdiği dönütler son olarak iki araştırmacı tarafından birlikte değerlendirilmiştir. Uzmanlardan alınan dönütler doğrultusunda kodlardan bazıları çıkartılmış ve değiştirilmiş, ayrıca birleştirilmesi mümkün olduğu kanısına varılan kategoriler birleştirilerek tablolarda söz konusu bilgiler daha anlaşılır ifade edilmiştir.

2.5. Araştırmanın etik izni

Yapılan bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden kaçınılmıştır.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Çukurova Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Alanında Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 27.04.2022

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 20/05/2022-397900

3. BULGULAR

Uzaktan eğitimle verilen uygulamalı dersler ve bu derslerde öğretim elemanlarının yaşamış olduğu olumlu ve olumsuz durumların belirlenmesi amacıyla öğretim elemanlarına sorulan dokuz sorudan elde edilen verilerin analizi sonucu ortaya çıkan bulgular üç başlık altında toplanmıştır. Uzaktan eğitim süreci ve görüşme sorularından hareketle ortaya çıkan üç başlıktan ilki 1. ve 2. soruları kapsayan Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitim Tecrübelerine Yönelik Bulgular; ikincisi 3., 4., 5. ve 6. soruları kapsayan Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitimde Ders Yürütmelerine İlişkin Bulgular; üçüncüsü ise 7., 8. ve 9. soruları kapsayan Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitime Yönelik Düşüncelerine İlişkin Bulgular olmuştur. Bulgular betimlenirken kategoriler dikkate alınmış, ayrıca bu kategorileri en iyi yansıttığı düşünülen alıntılara yer verilmiştir.

3.1. Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitim Tecrübelerine, Yaptıkları Hazırlıklara ve Kullandıkları Yöntemlere Yönelik Bulgular

Görüşme yapılan dokuz öğretim elemanının tamamı kendilerine yöneltilen "*Pandemiden önce uzaktan eğitim yoluyla ders verdiğiniz mi? Ne kadar süredir uzaktan eğitim ile uygulamalı ders vermektесiniz?*" sorusuna; pandemiden önce uzaktan eğitim yoluyla herhangi bir ders vermediklerini, uzaktan eğitime geçilen 2019-2020 Bahar Yarıyılı ortalarına denk gelen 2020 yılının Nisan ayından beri uzaktan eğitim yoluyla dersler verdiklerini ifade etmişlerdir. Dolayısıyla öğretim elemanlarının bir yıldan daha az bir süredir ve yalnızca iki dönemdir uzaktan eğitimle ders verdikleri belirlenmiştir.

Öğretim elemanlarının Uzaktan eğitim ile verdiği derslere ilişkin kategoriler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1.

Öğretim elemanlarının uzaktan eğitim ile yürüttükleri dersler

	F
Sanat atölye dersleri	13
Temel dersler	3
Sanat uygulama dersleri	4

Öğretim elemanlarının girmiş olduğu uygulamalı derslerin Resim A.S.A., Resim S.S.A., Grafik Tasarım A.S.A, Grafik Tasarım S.S.A., Baskı resim A.S.A., Baskı resim S.S.A. gibi "Sanat atölye dersleri", yazı ve perspektif gibi "Sanat uygulama dersleri" ve geleneksel Türk sanatları ve desen gibi "Temel dersler" kategorileri ortaya çıkmıştır. Öğretim elemanları bu derslere halen girmekte olduklarını, bazılarının ise geçen dönem girdiklerini ancak bu dönem o dersin olmadığını, dolayısıyla girmediklerini belirtmişlerdir.

Görüşme yapılan öğretim elemanlarının uzaktan eğitimle verdikleri dersler için yaptıkları hazırlıklara ilişkin kategoriler, Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2.

Öğretim elemanlarının uzaktan eğitim ile verdiği uygulamalı dersler için yaptıkları hazırlıklar

	F
Slayt	6
Dijital kaynaklar	3
Uygulama materyalleri	1
Kamera	1
Videolar	4
Kaynak imajlar	1
Çizelgeler	2
Kişisel hazırlıklar	3

Tablo2 incelendiğinde, öğretim elemanlarının derse hazırlanırken çoğunlukla görsel ve işitsel kaynaklar ile teorik bilgiler içeren materyallerden yararlandıkları; ayrıca dijital kaynaklar ve uygulama yapmaya yönelik malzemelerden yararlanarak dersten önce kişisel olarak ön hazırlık yaptıkları görülmektedir. Bununla birlikte, teorik bilgiler içeren materyallerden slaytların, görsel ve işitsel kaynaklardan ise videoların çoğu öğretim elemanı tarafından yaygın olarak kullanıldığı anlaşılmıştır. Bu konuda üç öğretim elemanının görüşlerini yansıtan alıntılar aşağıda yer almaktadır.

K1: "Evet, ünlü suluboya ressamlarının çalışmalarını dersi anlatırken öğrencilerime gösteriyorum. Videolar varsa video gösteriyorum."

K4: "...videolar yükledim slayt yükledim sisteme, videoda tek tek anlattım..."

K8: "Konu anlatımında kimi zaman burada kaynakçalar açık oluyor, tezlerimden özellikle faydalaniyorum."

Görüşme yapılan öğretim elemanlarının, uzaktan eğitimde uygulamalı dersleri canlı olarak gerçekleştirirken kullandıkları yöntemlere/izledikleri süreçlere ilişkin kategoriler Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3.

Öğretim elemanlarının uzaktan eğitimde uygulamalı dersleri canlı olarak gerçekleştirirken kullandıkları yöntemler

	F
Uygulamalı anlatım	5
Sözlü anlatım	7
Örnek gösterme	11
Öğrencinin katılımını sağlama	16

Tablo 3 incelendiğinde öğretim elemanlarının; derste uygulamalı ve sözlü anlatım gerçekleştirdiği, öğrenciyle diyalog kurarak dersi karşılıklı etkileşim halinde yürütmeye özen gösterdiği, dersi çeşitli örnekler sunarak daha anlaşılabilir hale getirdiği ve öğrenci çalışmalarını tek tek analiz ettiği

görülmektedir. Yedi öğretim elemanının sözlü anlatım ile örnek gösterme yöntemini tercih etmesi, ayrıca beş öğretim elemanının da tek tek analiz yaptığını ifade etmesi derslerde bu yöntemlerin sıkça kullanıldığını göstermektedir. Aşağıda üç katılımcının, ders süreçleriyle ilgili görüşlerine örnek olabilecek alıntılar yer almaktadır.

K2: "...Derste önce konuyu anlatıyorum, sonra öğrenciler kendi çalışma konularını seçiyorlar ve anlatıyorlar. Her öğrenciyle 1-2 dakika tartışıyoruz konusunu neden seçtiğine dair."

K4: "...çok örnek göstererek bu açığı kapatmaya çalışıyorum. Mesela bir slaytta 100-150 örnek oluyor sadece bir konuyla ilgili."

K7: "Uzaktan eğitimde şu anda son sınıflar olduğu için proje üzerinde gidiyoruz. Onda da öğrenciler tasarladığı fikirleri eskize döküyorlar. Yine derslerimizde o eskizler üzerinden değerlendirmeler yapıyoruz."

Görüşme yapılan öğretim elemanlarının uzaktan eğitimle yürüttükleri uygulamalı derslerde ödevler için izledikleri yollarla ilgili verilerin analizinden ortaya çıkan kategoriler, Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4.

Öğretim elemanlarının uzaktan eğitimle yürüttüğü uygulamalı derslerde ödevlerle ilgili izlediği yollara ilişkin kategoriler

	F
Ön hazırlık	6
Tekrar	6
Uygulama çalışmaları	5
Ödev teslimi	7
Haftalık süreler	8
Dönemlik süreler	5
Ek süreler	1
Değerlendirme	3

Tablo 4 incelendiğinde; öğretim elemanlarının öncelikle bir ön hazırlık süreci uyguladığı, öğrencilere uygulamaya yönelik ve konuyu pekiştirici ödevler verdikleri, genellikle 1-2 haftalık süreler içerisinde öğrencilerden ödevlerini teslim etmelerini istedikleri, ayrıca vize ve final için ödevlerin birlikte teslimini talep edebildikleri de görülebilmektedir. Bunların yanında ödev teslimini uzaktan eğitim platformu, e-posta ve e-yazışma gibi platformlar üzerinden istedikleri, ayrıca ödevlerin bitmiş hâlini değerlendirerek öğrencinin ödev notunu verdikleri, öğretim elemanı görüşlerinde gözlemlenen bir başka durum olmuştur. Bu görüşlere ait örnekler aşağıda verilmiştir:

K2: "...Anasanat grafikte 4 ödev istedim misal vizeye kadar. Vizede tüm ödevler toplam olarak değerlendiriliyor. Öncesinden bu eskizleri bana gösteriyorlar."

K4: "...Öğrenci ödevleri sistemden atacak bana. ya da WhatsApp, e-mail fark etmez ama sistemden atmaları daha iyi."

K7: "Eskiz anlamında; her hafta eskizler geliyor eğer konu netleşmediyse ya da problemi net değilse eskiz devam ediyor her hafta üzerinde konuşuyoruz..."

Görüşme yapılan öğretim elemanlarının uzaktan eğitimle yürüttüğü uygulamalı derslerin değerlendirmelerine ilişkin verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan kategoriler, Tablo 5'de yer almaktadır.

Tablo 5 incelendiğinde; öğretim elemanlarının ders değerlendirmesi yaparken çoğunlukla süreç odaklı bir değerlendirme tercih ettiği, öğrencinin uygulamadaki yeterliliğine (sanat ve tasarım ilkeleri vb. ölçütler) dikkat ettiği, çalışmanın plastik değerlerini göz önünde bulundurduğu görülmüştür.

Tablo 5.

Öğretim elemanlarının uzaktan eğitimle yürüttüğü uygulamalı derslerin değerlendirmesine ilişkin kategoriler

	F
Çalışma değerlendirmesi	12
Sürecin değerlendirilmesi	10
Ölçütsel değerlendirme	5

Ayrıca, aşağıda paylaşılan öğretim elemanı görüşlerinde de görüldüğü gibi, öğretim elemanları değerlendirmelerini gerçekleştirirken değerlendirmenin güvenilirliğini sağlamak amacıyla birtakım önlemler de almaktadırlar. Öğrencilerin, yaptıkları çalışmaları açıkladıkları ve betimledikleri videolar veya çevrimiçi görüntülü görüşmeler ile çalışmaların aşama aşama arşivlenerek sunulmasının istenmesi, öğretim elemanlarının en sık başvurduğu güvenilirliği sağlama yöntemleri olarak ifade edilmiştir. Buna yönelik öğretim elemanı görüşleri aşağıda sunulmuştur:

K1: "...Kendilerini çalışırken videoya alıp bana gönderiyorlar. Çalışırken görüntülerini de istiyorum yani. Mesela sadece ellerini değil de kendi yüzlerini de gösterecek şekilde istiyorum, daha güvenilir olsun diye."

K2: "En önemli değerlendirme kısmı öğrenciyle birebir yapılan birer ikişer dakika da olsa görüşmelerde edindiğimiz izlenim. Gönderdiği video ana not verme unsurudur."

K3: "...Öğrenciler çalışırken her etapta çalışmasını fotoğraflayarak belgeleyerek onu o şekilde istiyorum ve FUZEM üzerinden ulaştırıyorlar. Ekstradan WhatsApp ve mailden de isteyebiliyorum."

Öğretim elemanı görüşleri, uzaktan eğitim sürecinde öğrenci değerlendirmesi yapılırken güvenilirlik kaygısının da var olduğunu göstermektedir. Öğrencilerden istenilen kayıt, açıklama ve betimlemelerle öğretim elemanları, uzaktan eğitimle işledikleri uygulamalı derslerin çıktılarının öğrenci tarafından yapıldığına yönelik duydukları endişeleri en aza indirmeye/bitirmeye çalışmaktadırlar.

3.1. Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitim Tecrübelerine, Yaptıkları Hazırlıklara ve Kullandıkları Yöntemlere Yönelik Bulgular

Görüşme yapılan öğretim elemanlarının çoğu "Uygulamalı derslerinizi ve ders sürecini düşündüğünüzde, uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime göre avantajları nelerdir?" sorusuna herhangi bir avantaj göremedikleri yönünde yanıt vermişlerse de sürecin olumlu buldukları yanlarını da belirtmişlerdir. Öğretim elemanları; öğrencilerin uzaktan eğitimde daha fazla boş zaman bulabildiği, teorik anlatım konusunda yüz yüze eğitime göre daha avantajlı olabildiği, uygulamalı dersler bağlamında hiçbir avantajı bulunmadığı gibi yanıtlar vermişlerdir. Bu konuda öğretim elemanlarının görüşlerine örnek olabilecek alıntılar aşağıda yer almaktadır.

K1: "Bir avantaj olarak görmüyorum. Bayağı zor oluyor. Bunları oturarak anlatmak ya da ortamı dışında anlatmak zor. Uzaktan eğitim avantaj olarak görmüyorum."

K2: "...Ben uygulama için avantaj değil dezavantaj olarak görüyorum. ...atölye ortamında toplu olarak olunca öğrenci sizi görüp ona göre tavır alıp sizi dinleyebiliyor ama burada sanal ders anlatımında öğrenci dinleyip dinlemiyor mu belli olmuyor."

K3: "Avantajı yok, dezavantajı var. Bizim için de aynı şekilde ayrı bir yüküdür. Bir sürü problem yaşıyoruz."

K4: "Avantaj şu, ben hiç avantaj görmüyorum. ...çocuklar açısından şunu söyleyebilirim, çocuklar böyle daha iyi kendimize daha fazla vakit ayırıyoruz diyorlar..."

Durumun avantajları olduğunu belirten öğretim elemanlarının görüşlerine ait örnekler ise şöyledir;

K5: "... Uygulamalı bir derste.. "Hocam" dediler "daha çok konuşuyoruz". Diğerinde onlar atölyede uyguluyor, biz gidiyoruz "şurası şöyle böyle olsun" şeklinde oluyor, ama burada o konuşmaya belki de onlar... Hepsini (birbirlerini) dinleme şeyine mi dönüştürüyorlar artık. "Şurada (online eğitimde) işte yüz yüze daha çok konuşuyoruz" dediler."

K6: "Avantaj olarak şöyle; karşımdaki nesil sisteme o kadar çabuk ayak uyduruyor ki benim gibi problem yaşamıyorlar. Dolayısıyla belki de yaptığı işi daha çok şey yapıyor- emek harcıyor, çünkü evde."

K7: "Paylaşımlarımı, hafta hafta çeşitli okuma makalelerini, o sanal ortamları öğrencilere her hafta taşıyabiliyorum. O anlamda avantaj diyebiliriz."

K8: "Uzaktan eğitim aslında bir özgürlük alanı sunuyor. Evin içinde yol için, giyinme için zamanlarını sana bırakıyor. Sen artık o zamanlarda kendine göre bir şeyler yapabileceğin hakkına sahip oluyorsun."

Öğretim elemanlarının görüşleri doğrultusunda; uygulamalı dersler açısından öğrencilerin daha fazla zamana sahip olması, görsel materyallerin ve kaynakların paylaşımının ve bunlara erişimin daha hızlı olması ve diyalog ortamının da uygun olarak sağlanabilmesi gibi özelliklerin uzaktan eğitim açısından avantaj olarak ifade edilebilmesi mümkündür. Öğretim elemanlarının uzaktan eğitimin dezavantajlarına ilişkin görüşlerinin analizinden ortaya çıkan kategoriler Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6.

Öğretim elemanlarının uzaktan eğitimle yürüttüğü uygulamalı derslere yönelik dezavantajlara ilişkin kategoriler

	F
Etkileşimin sınırlılığı	11
Ortamın uygun olmaması	8
Güvenilirliğin düşük olması	6
Maddi imkânsızlık	2
Teknik beceri yetersizliği	1
Sürekli rahatsız edilme	2

Tabloda da görüldüğü gibi uzaktan eğitimin dezavantajı olarak etkileşimin sınırlılığı, ortamın uygun olmaması ve güvenilirliğin düşük olması kategorileri ön plana çıkmaktadır. En sık ifade edilen dezavantajların başında, öğretim elemanlarının uygulama yapıldığı esnada öğrenciye bire bir müdahale etme ihtiyacı hissetmesi ama bunu yapamaması gelmektedir. Öğretim elemanının ve öğrencinin çalışma ortamında yaşadığı yetersizlikler ve maddi imkânsızlıklar, uzaktan eğitimle verilen uygulamalı derslerde yaşanan problemler arasında önemli bir yer tutmaktadır.

Öğretim elemanlarının uzaktan eğitimin dezavantajlarıyla ilgili görüşlerinden seçilen örnek alıntılar aşağıda verilmiştir:

K1: "Bir de ortam da uygun olması gerekiyor. Misal öğrencilerin ortamları da uygun değil."

K2: "En önemli dezavantajı öğrenciyi çalışırken görememek. Mesela öğrenci bize eskiz gösteriyor ama nereden bileceğiz onun yaptığını? Videoda çekiyor gösteriyor ama güvenemiyorsun..."

K3: "... öğrencinin interneti yok mesela, giremiyor. Birkaç öğrencim köyde yaşıyor ve bu yüzden her şeyden mahrum. Tuvale boyaya ulaşamıyor internet üzerinden ulaşmaya çalışıyor o da onun için sıkıntı."

K8: "Benim açımdan; artık online sistem olduğu için bir mesai sistemi kalmadı. Bu özel şirketlerin patronlarının hani çalışanlarını "pc başındadır nasılsa" diyerek her saat arayıp "şunu bunu yaptın mı" demesi bir süre gündemde vardı, o patronların yaptığını öğrenciler de bize yapma durumundalar."

Üniversitelerin bulunduğu il merkezlerinde bu malzemelere erişim taşra yerleşimlerine göre daha kolay olduğundan, uygulamalı derslerin uzaktan eğitimle yürütülmesi sürecinde taşrada yaşayan öğrencilerin malzemeye erişim problemleri yaşamaları kaçınılmazdır. Özellikle uygulamalı derslerde öğrencilerin yaşadığı materyal ve ortam sıkıntıları, öğrencilerin eğitim süreçlerine doğrudan olumsuz etki yapmaktadır. Bu da malzeme erişimi konusunu en önemli dezavantajlardan biri haline getirmektedir. Ayrıca uzaktan eğitimde teslim edilen çalışmaların öğrenci tarafından yapıp yapılmadığı konusu da, uzaktan eğitimdeki güvenilirlik sorununun en önemli nedenlerinden birisidir.

Görüşme yapılan dokuz öğretim elemanının kendilerine yöneltilen 9. soruya verdiği yanıtlar sonucunda ortaya çıkan kod ve kategoriler Tablo 7'de listelenmiştir.

Tablo 7.

Öğretim elemanlarının uygulamalı derslerde yüz yüze ya da uzaktan eğitimi tercihleri

	F
Yüz yüze eğitim	8
Hibrit eğitim	2

9. soruya verdiği yanıtlar sonucunda ortaya çıkan kod ve kategoriler Tablo 8'de listelenmiştir.

Tablo 8.

Öğretim elemanlarının uygulamalı derslerde yüz yüze eğitimi tercih nedenleri

	F
Etkileşim sınırlılığı	5
Güvenilirlik sorunu	6
Ortam uygunsuzluğu	3

Tablo 7'de çoğu öğretim elemanının uygulamalı dersler için uzaktan eğitimi tercih etmediği ortaya çıkmaktadır. Bunun en önemli sebeplerinden ilki ise güvenilirlik problemleri yaşamak olmuştur (Tablo 8). Bunun yanında öğrenciyle bire bir iletişim kurma ihtiyacı, müdahale etme gereksinimi ve çalışma ortamı ile materyaller konusunda yaşanan sıkıntılar uzaktan eğitimin tercih edilememesi noktasındaki diğer önemli gerekçeleri oluşturmaktadır. İki öğretim elemanı, birinden birini tercih etmek yerine hibrit bir sistemin daha iyi olabileceği görüşünü dile getirmiştir. Bunun sebebi olarak da daha önce vurgulanan avantajlı yönlerini göstermişlerdir. Öğretim elemanlarının bu konudaki görüşlerine örnek olabilecek alıntılar aşağıda yer almaktadır.

K1: "Kesinlikle yüz yüze eğitimi tercih ederim. Algılama olarak, bire bir yapılan çalışmaların faydasını daha önceki yıllarda gördüğümüz için, yani şu anda hani güvenirliliği yok. Verilen çalışmalara güvenemiyorsunuz."

K3: "Ama esas problem öğrencinin imkanları olmaması. Öğrenci bunların hepsinden mahrum. Bir de bize bu bölgede gelen öğrencilerin ekonomik standardı belli. Öğrencinin interneti yok. Böyle bu şartlarda uzaktan eğitimle çalışmak arzu edilmiyor."

K8: "Birinden birini tercih etmek istemezdim, her ikisinin hibrit biçimde gerektiği noktalarda kullanılabilceği esnek bir yapı olmasını isterim ben. Birinden birini seçmemiz bence gerekememeli. Bunun da onun da avantajları var çünkü."

4. TARTIŞMA ve YORUM

Yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular, öğretim elemanlarının uzaktan eğitimde sorumlu oldukları derslere hazırlanış süreçleri, derslerde kullandıkları materyaller, dersleri yürütme ve değerlendirme biçimleri, uzaktan eğitim platformunda güvenilirliğe yönelik aldıkları önlemler ve uygulamalı dersler bağlamında uzaktan eğitime yönelik görüşleri gibi konularda veri içermektedir. Araştırmanın bu bölümünde, tablolarda paylaşılmış olan kategorilere ve bulgulara yönelik yorumlar paylaşılacaktır.

Analizler sonucunda ortaya çıkan ve Tablo 2’de verilen kategoriler, öğretim elemanlarının uzaktan eğitimle yürüttükleri derslere hazırlanırken pek çok yönetime başvurduğunu, çeşitli materyaller hazırladıklarını, özellikle sunum ve video gibi görsel ağırlıklı anlatım materyallerine ihtiyaç duyduklarını göstermektedir. Buyurgan ve Demirel de uzaktan eğitim sürecinde uygulamalı sanat derslerine yönelik akademisyen görüşleri üzerine yapmış oldukları çalışmada, akademisyenlerin öğrenci başarısını arttırmak ve derslerde istenilen verimliliğin sağlanmasına yardımcı olmak amacıyla ders içeriklerini farklı materyal, yöntem ve tekniklerle zenginleştirdiklerini ve dersin içeriğine uygun eğitim etkinlikleri hazırladıklarını söylemişlerdir (2022, s. 610). Kara ise, uzaktan eğitimdeki çevrimiçi uygulamalar bağlamında sanal ortamın rahatlıkla bir çeşit arşive dönüştürülebileceğinin anlaşıldığını söylemektedir (2022, s. 33). Uzaktan eğitimdeki uygulamalı dersler için yapılan ön hazırlıkların çoğunluğu (video ve görsel kaynağı oluşturma, metin kaynakları hazırlama, sunum hazırlama, uygulama materyalleri hazırlama) yüz yüze eğitim esnasında da öğretim elemanları tarafından yapılmaktadır. Ancak uzaktan eğitimde sınıf/atölye etkileşimi olmadığından, özellikle görsel/işitsel materyallerin önemi artmaktadır. Veriler ışığında, akademisyenlerin bu durumun farkında olarak dersleri için ön hazırlıklarını yapmaya ve anlatımlarını çeşitlendirmeye gayret gösterdikleri sonucunun ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

Araştırma bulgularına göre, uzaktan eğitim yoluyla verilen uygulamalı derslerde konu anlatımıyla birlikte uygulamalı anlatım, tartışma, örnek gösterme ve yüz yüze eğitimin de önemli bir etkinliği olan öğrenci çalışmalarının analizi, uygulamalı derslerin iyi bir şekilde aktarılabilmesi için tercih edilen önemli öğretim teknikleri olarak ön plana çıkmaktadır (bkz. Tablo 3). Bunun yanında, derslerde yer yer iletişim problemleri yaşanıyor olması öğretim elemanları tarafından aktarılan bir başka durum olarak göze çarpmaktadır. Çizim içerikli derslerde [...] dersin tamamının uzaktan eğitim modeliyle yürütülmesinin öğretmen için zor olacağı düşünüldüğünde (Kahraman, 2020, s. 55), bu durumun uzaktan eğitimle verilen uygulamalı dersler için olağan bir durum olduğu sonucuna varılabilir.

Tablo 4’te ve Tablo 5’te paylaşılan kategorilere bakıldığında, öğretim elemanlarının uzaktan eğitimde işledikleri uygulamalı derslerde, dersi yüz yüze işlerken kullanılan yöntemler paralelinde yöntemler kullanarak işledikleri ve değerlendirdikleri görülmektedir. Ön hazırlıklar, eskiz ve uygulama çalışmaları, haftalık ve/veya dönemlik çalışma teslim süreleri, sürecin ve çalışmanın niteliğinin değerlendirilmesi gibi uygulamaların sanat eğitimi sürecinin önemli parçaları olduğu düşünüldüğünde; aynı uygulama aşamalarının uzaktan eğitimde de izleniyor olması, öğretim elemanlarının sanal ortamda verdikleri uygulamalı derslerde yüz yüze eğitime paralel bir ders planı yaptıklarını göstermektedir.

Tablo 6’da verilen kategoriler, uzaktan eğitime yönelik dezavantajlı görülen durumlar arasında en önemlilerinin öğrenci-öğretim elemanı arasındaki etkileşimin sınırlılığı, ders işlenen ortamların uygulamalı dersler için uygun olmaması ve sürecin getirdiği güvenilmezlik problemleridir. Uygulamalı dersler söz konusu olduğunda, atölye ve sınıf içi etkileşim hem öğretici hem de öğrenci için önemlidir. Uzaktan eğitime yönelik yapılan çeşitli araştırmalarda; yüz yüze etkileşim, sınıf içi etkileşim ve geribildirim olmaması veya sınırlı olması (Mollaoğlu, 2021, s. 438), öğretim elemanı tarafından yeterli dönütler verilmemesi (Şahin ve Dinç Altun, 2023, s. 53), fotoğraf gibi materyaller üzerinden alınan dönütlerin sağlıklı olamaması ve uygulama sürecinde öğrenciyi doğrudan gözleme imkanının olmaması gibi durumlar (Erim, 2021) hem akademisyenler hem de öğrenciler tarafından aktarılmıştır. Aktarılanlar ve bu araştırma bağlamında

toplanan veriler doğrultusunda, uygulamalı dersler kapsamında sınıf içi öğretici/öğrenci etkileşiminin uygulamalı derslerde çok önemli olduğunu ve uzaktan eğitim sürecinde bu etkileşimin olmayışının eğitim sürecini olumsuz etkilediğini söyleyebilmek mümkündür.

Uzaktan eğitime yönelik yaptıkları araştırmada Karadağ ve Yücel, araştırma örneklemindeki lisans öğrencilerinin yüzde 37'sinin internet bağlantısına sahip olmadığını, üçte birinin ise bilgisayar ve tabletinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır (2020, s. 190). Mollaoğlu, yaptığı araştırmada örneklemine dahil ettiği uzaktan eğitim gören resim iş eğitimi öğrencilerinin yaklaşık yarısının köyde ve ilçede uzaktan eğitimi sürdürmeye çalıştığını, öğretim elemanının dijital ortama yüklediği ders notlarından asenkron olarak yararlandıklarını ve öğrencilerin büyük bir kısmının dersleri cep telefonlarından takip ettiklerini tespit etmiştir (2021, s. 438). Bu araştırmalar, çalışma ortamındaki yetersizlik ve maddi imkansızlıkla ilgili öğretim elemanı görüşlerini doğrular niteliktedir. Ayrıca bir öğretim elemanı, mesai saati kavramının ortadan kalkmasının getirdiği durumlardan bahsetmiştir. Yüz yüze eğitimde mesai saatleri dahilinde gerçekleştirilen uygulamaların, uzaktan eğitimde mesai saatleri dışında –ve hatta kimi zaman geç saatlerde- gerçekleştirilebiliyor olmasının, kimi öğretim elemanı açısından olumsuz bir durum olarak görüldüğü ifade edilebilir.

Tablo 7'de verilen kategoriler ve tartışma bölümünde ele alınan konular, güzel sanatlar eğitimi bölümlerinde uzaktan eğitim yoluyla uygulamalı ders vermenin gerek ortam gerek güvenilirlik sorunları, gerekse sınırlı etkileşim sebebiyle öğretim elemanları tarafından tercih edilmediğini göstermektedir. Öğretim elemanları, uzaktan eğitim ortamının sunduğu kimi olanakların da yüz yüze eğitime entegre edilerek hibrit bir eğitim modelinin uygulanmasının faydalı olacağını belirtmiştir. Uzaktan eğitim sürecinde çeşitli iletişim kanallarının kullanılabilme imkânının olması hem akademisyenler hem de öğrenciler için bir avantaj olmuştur. Gerektiği takdirde ders saatleri dışında da akademisyenler öğrencileriyle bu kanallar vasıtasıyla iletişimlerini sürdürebilmişlerdir (Buyurgan ve Demirel, 2022, s. 611). Ancak yine de bu durumun, sınıf içi etkileşimin hiç olmaması sebebiyle geribildirim ve etkileşimin yeterli olarak sağlanabilmesi noktasında tek başına yeterli olmadığını söyleyebiliriz. Kimi öğrencilerin çalışma ortamının yetersiz ya da uygunsuz olması da, uzaktan eğitimdeki uygulamaları doğrudan etkilemiş, öğretim elemanlarının bu dersler kapsamında tek başına uzaktan eğitimi yeterli bulmamalarını sağlamıştır. Bazı öğretim elemanları da, öğrencilerin yaptığı çalışmaların kendilerine ait olup olmaması, ya da öğrencilerin canlı derste bulunduğu halde derse katılıp katılmadığından emin olunamaması gibi sorunlar dolayısıyla uzaktan eğitimin atölye dersleri için uygun bir yöntem olmadığını söylemişlerdir. Bütün bu görüşler doğrultusunda katılımcı öğretim elemanlarının çoğunluğu, uygulamalı dersler kapsamında uzaktan eğitimi tek başına yeterli bulmadığını ifade etmiştir. Bu durumun, uzaktan eğitim platformlarında uygulamalı dersler kapsamında etkileşimin ve güvenilirliğin artırılmasına yönelik imkânların artırılması, üniversitelerin bu konuda gerekli adımlar atması gerektiği sonucunu ortaya çıkardığını söyleyebilmek mümkündür. Bunun yanında, mevcut internet altyapısının uzaktan eğitim bağlamında herkes için aynı oranda erişilebilir olmadığını, bunun da eğitimde eşitsizliğe neden olduğunu söyleyebiliriz.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü'ne bağlı Resim-İş Öğretmenliği programında uygulamalı dersler veren öğretim elemanı ve öğretim üyeleriyle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular; uzaktan eğitimin, uygulamalı dersler söz konusu olduğunda tercih edilmediğini ve pek çok problemi beraberinde getirdiğini göstermektedir. Öğretim elemanları derslerine tıpkı bire bir eğitim sürecinde olduğu gibi hazırlanmalarına, dersleri pek çok materyal kullanarak işlemelerine ve değerlendirmelerini ödev, proje, videolu anlatım gibi pek çok kritere göre yapmalarına rağmen; başta güvenilirlik sorunu olmak üzere, ortamlarının uygun olmaması, internetle ilgili problemler yaşayabilme ve öğrenciye anında müdahale edememe gibi pek çok problemle de karşı karşıya kalmaktadırlar. Öğretim elemanlarının yanında öğrenciler de resim-iş eğitimi alanı ve uygulamalı dersler söz konusu olduğunda uzaktan eğitimi uygun görmediklerini belirtmişlerdir (Mollaoğlu, 2021). Öğretim elemanlarının, öğrencilerin derse katılıp katılmadıkları konusunda endişe duyma, teslim edilen ödevin öğrenci tarafından yapıp yapılmadığına yönelik duydukları güvensizlik gibi

konular, ortak olarak kaygı duyulan güvenilirlik unsurlarını oluşturmaktadır. Ayrıca öğrencilerin yaşamış oldukları ortam ve materyal yetersizlikleri gibi sorunlar, uygulama derslerinin işlenmesi ve tamamlanması noktasında problem yaratmaktadır.

Bunun yanında öğrencinin kendi ortamında rahat çalışabilmesi, materyal ve doküman paylaşımı, dersleri tekrar edebilme gibi durumlar öğretim elemanları tarafından uzaktan eğitim sürecinin getirmiş olduğu avantajlar olarak belirtilmiştir. Kimi öğretim elemanları bu gibi avantajları dolayısıyla yalnızca yüz yüze eğitimden ziyade, hibrit bir (uzaktan + yüz yüze) eğitim modelinin daha faydalı olabileceğini dile getirmiştir. Dolayısıyla uzaktan eğitimin, ilgili programda yürütülen uygulamalı dersler noktasında öğretim elemanları ve öğrenciler açısından önemli ölçüde dezavantajlı olduğu ve eşitsizlik durumu yarattığı söylenilebilir. Ancak uzaktan eğitim sisteminin getirmiş olduğu bir takım avantaj ve yeniliklerin de-ilerleyen dönemde eğitim sistemine entegre olabileceği, hatta hibrit bir eğitim modeliyle ilgili programın uygulamalı derslerinin veriminin artırılabilmesi de göz ardı edilmemelidir. Öğretim elemanlarının uzaktan eğitim sistemine ve sistemin getirdiği yeniliklere uyum sağlamaları, gelecekte bu sistemin –kısmen de olsa– sürekli olarak kullanılabilmesi ihtimali gözletildiğinde büyük bir önem taşımaktadır.

Bu araştırmada, pandemi sürecinde uzaktan eğitimle uygulamalı dersler veren 3 adet üniversiteden 9 adet öğretim elemanının bu dersler bağlamında uzaktan eğitim hakkındaki görüşlerine yer verilmiştir. Bu durum, çalışma için bir sınırlılıktır. Farklı üniversitelerden, farklı ve daha fazla öğretim elemanı bu araştırmanın yapılması, genellenebilirlik açısından önemlidir. Araştırmaya katılımcılara ait yaş, eğitim durumu, çalışılan üniversite gibi demografik veriler dahil edilmemiştir. Bu konuya yönelik yapılacak çalışmalarda bu verilerin de dahil edilmesinin, farklı sonuçlar elde edebilme ihtimalini ortaya çıkartabileceği düşünülmektedir.

Aşağıda, ortaya çıkan sonuçlar ışığında geliştirilen öneriler verilmiştir:

- Sanat eğitimi alanındaki uygulamalı dersler kapsamında uzaktan eğitim dahilinde yaşanan öğrenci-öğretici etkileşimi probleminin giderilmesine yönelik, uzaktan eğitim sistemleri kapsamında etkileşim odaklı alt uygulamalar geliştirilebilir. Canlı dersler bağlamında sürdürülebilir bir etkileşim imkânının olmasının, öğretim elemanlarının güvenilirlik sorunlarının kısmen çözülmesine de yardımcı olacağı düşünülmektedir.
- Taşrada yaşayan öğrencilerin yaşadıkları internet bağlantı problemlerinin giderilmesi adına, ülke genelinde internet altyapısına yönelik geliştirme çalışmalarının yapılması önemlidir. Bunun yanında, maddi yetersizlik dolayısıyla uzaktan eğitimden yararlanamayan öğrenciler için üniversiteler ve yerel yönetimler tarafından gerekli desteklerin sağlanması, sağlanıyorsa sürekliliğinin desteklenmesi gerekmektedir.
- Öğretim elemanlarının, uzaktan eğitim sürecinde gerçekleştirdikleri yazılı, görsel ve işitsel materyal paylaşımını ve ders dışı etkileşimlerini yüz yüze eğitim süreçlerine entegre etmesi, yüz yüze eğitimin de hibrit bir şekilde ilerleyebilmesi ve daha verimli olabilmesi açısından önemlidir.

Kaynakça/Reference

- Akyürek, M.İ. (2020). Uzaktan eğitim: Bir alanyazın taraması. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4 (1), 1-9.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Buyurgan, S. ve Demirel, İ.N. (2022). Uzaktan eğitim öğretim sürecinde uygulamalı sanat derslerine yönelik akademisyen görüşleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(1), 585-620.
- Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 11-53.
- Çelik, H., Başer Baykal, N. ve Kılıç Memur, H. N. (2020). Nitel veri analizi ve temel ilkeleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education*, 8(1), 379-406.
- Erim, G. (2021). Görsel Sanatlar Eğitiminin Uzaktan Uygulamalı Dersleri. *Medeniyet Sanat - İMÜ Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 7 (2), s.178-189.
- İzci, E., Göktaş, Ö., Şad, N. (2014). Öğretmen adaylarının alternatif ölçme değerlendirmeye ilişkin görüşleri ve yeterlilik alguları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 15(2), 37-57.
- Kahraman, M.E. (2020). COVID-19 salgınının uygulamalı derslere etkisi ve bu derslerin uzaktan eğitimle yürütülmesi: Temel tasarım dersi örneği. *Medeniyet Sanat - İMÜ Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 6(1), 44-56.
- Kara, C. (2022). Uzaktan Eğitim Avantajlarının Pandemi Sonrası Uygulamalı Grafik Tasarım Derslerine Entegrasyonu. *Journal of Open Learning and Distance Education (JOLDE)*. 1(1),18-34.
- Karadağ, E., Yücel, C. (2020). Yeni tip koronavirüs pandemisi döneminde üniversitelerde uzaktan eğitim: Lisans öğrencileri kapsamında bir değerlendirme çalışması. *Yükseköğretim Dergisi*, 10(2),181–192.
- Mollaoğlu, S. (2021). Bir üniversitenin resim-iş eğitimi öğrencilerinin Covid-19 pandemi sürecinde sürdürülen uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42, 431-443.
- Özdoğan, A.Ç., Berkant, H.G. (2020). Covid-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin paydaş görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim*, 49, 13-43.
- Sayan, H. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde öğretim elemanlarının uzaktan eğitime ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi*, 11(42), 100-122.
- Serçemli, M., Kurnaz, E. (2020). Covid-19 pandemi döneminde öğrencilerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 40-53.
- Şahin, A. & Dinç Altun, Z. (2023). Resim-iş öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecinde uygulamalı derslerin ölçme değerlendirmesine ilişkin görüşleri. *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi)*, 7(1), 47-59.
- Telli Yamamoto, G., Altun, D. (2020). Coronavirüs ve çevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34.
- Türnüklü, D. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılacak nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetim*, 24(24), 543-559.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2016). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (10. Basım). Seçkin.

Zan, N., Zan, B. U. (2020). Koronavirüs ile acil durumda eğitim: Türkiye'nin farklı bölgelerinden uzaktan eğitim sistemine dahil olan Edebiyat Fakültesi öğrencilerine genel bakış. *Turkish Studies*, 15(4), 1367-1394.

EXTENDED ABSTRACT

1. INTRODUCTION

Distance education is a modern and effective way of learning that allows for education to continue despite the physical distance between the lecturer and student. Telli Yamamoto & Altun's definition of distance education is particularly relevant in today's world: "Distance education is a contemporary and efficient way of learning that includes specialities like it can be present independent from time and space, can be used 7/24, can be updated and enables adding different technologies in education, and gives opportunity to the users about configuring to educational materials flexibly and properly" (2020, 30). In summary, distance education allows for learning that is independent of time and space, continuously updated, and utilizes different technologies.

The COVID-19 pandemic has made distance education even more crucial. With the need to stay at home, societies have been forced to socialize, work and educate themselves remotely. This has led to the establishment of new distance education platforms and the use of various technological tools such as educational videos, slideshows, documents, images, live lessons, and lesson repeats. All levels of education, from elementary to university, have been affected.

There have been both positive and negative effects of distance education. Positive effects include the ability to learn independently of time and space, the ability to repeat lessons, protection from the spread of viruses and illnesses, and increased awareness of educational technologies (Özdoğan & Berkant, 2020, 36). However, there have also been negative effects such as the unpreparedness of educational establishments for online methods, insufficient internet connections and digital hardware, and inconvenient learning environments for students.

The impact of distance education has been felt in both theoretical and practical lessons, particularly in fields that require ateliers and laboratories. The fields of health, engineering, and art education have been particularly affected. This research focuses on art education and aims to determine the experiences of lecturers who are teaching applied lessons in distance education. The goal is to find solutions to enhance applied lessons in the distance education system.

2. METHOD

The research design utilized in this study was phenomenology, which falls under the category of qualitative research designs. To collect data, a meeting method was employed where 9 lecturers from fine arts education departments in universities were interviewed. These lecturers specialize in various practices such as drawing, graphic design, painting, among others. The meetings were conducted through Google Meet and/or Zoom and were recorded for analysis. Subsequently, the records were carefully examined.

3. FINDINGS, DISCUSSION AND RESULTS

To evaluate the positive and negative aspects of distance education for lecturers teaching applied courses, we surveyed nine lecturers from three different universities with nine questions. The responses were divided into three categories: *the lecturers' experiences with distance education, their teaching methods for distance education, and their thoughts on distance education*. All nine lecturers began teaching distance education courses during the pandemic, covering theoretical, applied, and atelier lessons using digital resources such as slideshows and videos. During online lessons, the lecturers preferred visual examples, verbal lecturing, and practical exercises. Homework was assigned for applied courses with weekly or seasonal durations, and evaluated based on the creation process and final work.

When asked about the downsides of distance education, lecturers cited limited interaction, inadequate learning spaces, and low reliability. However, some lecturers also mentioned the ease of adapting to the

digital environment, the ability to share materials, and the cost savings for both lecturers and students as positive aspects. When asked which they preferred, formal or distance education, almost all lecturers chose formal education, while two preferred a hybrid model.

The study showed that lecturers teaching applied courses in art education programs are not keen on the distance/online education system due to various challenges. Despite their preparations, use of materials, and evaluation methods, they still face issues such as inadequate learning spaces, internet connection speeds, and low reliability. Lecturers also expressed concerns regarding students' active participation and the authenticity of submitted homework. However, some lecturers preferred the hybrid education model due to the convenience of the workspace, instant course material sharing, and repeatable course structure.

In conclusion, distance education has both advantages and disadvantages for lecturers and students in applied courses, resulting in inequality among students. Nonetheless, the implementation of new methods and opportunities can improve distance education and be integrated into formal education. With the possibility of a new hybrid education model in the future, it is essential for lecturers to adapt to the new opportunities and requirements of distance/online education.

ARAŞTIRMANIN ETİK İZİNİ

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Çukurova Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Alanında Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 27.04.2022

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 20/05/2022-397900

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Cihangir Eker: Araştırmanın tasarlanması, veri analizi, raporlaştırma. (%60)

Meral Atıcı: Yöntemin belirlenmesi, danışmanlık, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. (%40)

DESTEK ve TEŞEKKÜR BEYANI (ACKNOWLEDGEMENT)

Araştırma formunda kullanılan görüşme formu'nun oluşturulmasında yapmış oldukları katkılardan ötürü Arş. Gör. Ahmet Togay ve Arş. Gör. Murat Tuncer'e teşekkürlerimizi sunuyoruz.

ÇATIŞMA BEYANI

Araştırmada herhangi bir kişi ya da kurum ile finansal ya da kişisel yönden bağlantı, ya da herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.